

ОСВІТНІЙ ПОТЕНЦІАЛ СИСТЕМИ ВИЩОЇ АГРАРНОЇ ОСВІТИ ПОЛЬЩІ

EDUCATIONAL POTENTIAL OF THE HIGHER AGRARIAN EDUCATION SYSTEM OF POLAND

УДК 378.4

Каричковський В.Д.,

докт. пед. наук,
доцент кафедри маркетингу,
менеджменту та управління бізнесом
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

Каричковська С.П.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри української
та іноземних мов
Уманського національного університету
садівництва

У статті розкрито інституційні особливості системи вищої аграрної освіти Республіки Польща. Розглядаються особливості національного законодавства у сфері вищої освіти. Виявлено рівні підготовки здобувачів вищої освіти. Визначено особливості регіонального розміщення вищих аграрних університетів республіки. Розраховано показники рівномірності територіального розподілу аграрних ЗВО Польщі.

Ключові слова: вища аграрна освіта, аграрний університет, Республіка Польща, рівні вищої освіти, територіальний розподіл.

В статье раскрыты институциональные особенности системы высшего аграрного образования Республики Польша. Рассматриваются особенности национального законодательства в сфере высшего образования. Выявлены уровни высшего образования. Определены особенности регионального размещения высших аграрных университетов республики. Рассчитаны показатели равномерности территориального распределения аграрных вузов Польши.

Ключевые слова: высшее аграрное образование, аграрный университет, Республика Польша, уровни высшего образования, территориальное распределение.

The current stage of reforming higher education is characterized by significant changes that have occurred both in national education systems and on a global scale. No doubt, to some extent such transformations affected the need to revise rules of quality assurance in higher education taking into account day-to-day realities. The article reveals the institutional features of the higher education system of the Republic of Poland. The peculiarities of the national legislation in the sphere of higher education are considered, and the levels of higher education are revealed, the features of the regional placement of the higher agrarian universities of the republic are determined, and the indices of the territorial distribution of agricultural land consolidation in Poland are calculated.

Key words: higher agricultural education, agrarian university, Republic of Poland, higher education levels, territorial placement.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

В умовах розвитку сучасної міждержавної інтеграції одним із пріоритетних завдань країн Європейського Союзу є забезпечення високої якості освіти для підготовки висококваліфікованих кадрів. Із метою реалізації державної політики у сфері європейської інтеграції у Республіці Польща ухвалено Закон «Про вищу освіту» від 27 липня 2005 р. [1] та проведено реорганізацію структури польського уряду. Міністерство освіти і науки розділено на два окремих міністерства, зокрема Міністерство національної освіти та Міністерство науки та вищої освіти [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Тема вищої професійної освіти за кордоном знайшла відображення у працях С.М. Амеліної, яка зосередила увагу на особливостях дуальної системи вищої професійної освіти у навчальних закладах Німеччини, Н.М. Бідюк розглянула розвиток змісту та форм організації підготовки бакалаврів інженерії в університетах Великої Британії, Є.В. Громова зосередила увагу на сучасних тенденціях розвитку професійної технічної освіти у Польщі, Л.М. Ляшенко розкрила проблеми реформування професійної освіти у Фінляндії в умовах глобалізаційних процесів, О.О. Романовський акцентував увагу на теорії і практиці підприємницької освіти у розвинутих зарубіжних країнах та ін., проте проблема професійної освіти майбутніх фахівців для аграрної галузі у Польщі залишається дослідженою мало.

Мета статті полягає у вивченні інституційних особливостей системи вищої аграрної освіти

Польщі та імплементації її кращих якостей у вітчизняну систему підготовки фахівців для аграрного сектора економіки.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні система вищої освіти Польщі вміщує:

- національне і міжнародне законодавство в галузі вищої освіти;
- заклади вищої освіти, насамперед університети;
- учасників системи вищої освіти, зокрема студентів і викладачів.

Важливу консультативну функцію у формуванні політики вищої освіти у Польщі виконує Генеральна рада вищої освіти.

Установлено, що правова система вищої освіти в Польщі вміщує:

- законодавчі акти, обов'язкові для всієї системи вищої освіти, зокрема акти загального права (Конституцію Республіки Польща, закони, загальнодержавні нормативні акти);
- внутрішні акти Міністерства науки і вищої освіти (постанови, рішення, внутрішні нормативні акти міністерства);
- акти внутрішнього права університету (статут, рішення, постанови, внутрішні нормативні акти університету);
- акти міжнародного права (договори, декларації).

Крім зазначених, є й інші документи, що використовуються закладами вищої освіти на добровільній основі [3].

Крім того, в оновленому Законі Польщі «Про вищу освіту» розширено автономію закладів

вищої освіти у галузі програм, завдяки якій вони отримали свободу формування нових напрямів освіти, що визначаються освітніми програмами. Суттю зміни є перенесення акценту з освітнього процесу на його результат. Так, із національними рамками кваліфікації для вищої освіти в Польщі пов'язується порівняння результатів освіти (в національному і міжнародному масштабі), що є основою для легкого порівняння і визнання ступенів і дипломів, а також інших посвідчень. Так, очікується зростання доступності освіти та розширення можливостей її продовження. Уведені зміни відкривають перед вищою школою великі можливості для ухвалення нових рішень у сфері безперервної освіти, що є однією з основних функцій ЗВО [4].

На основі аналізу дескрипторів, прийнятих у FQ-EHEA та EQF-LLL, польську систему вищої освіти регламентують такі складники, як:

- знання (*wiedza*), які можуть бути як теоретичні, так і фактографічні;
- уміння (*umiejętności*), які можуть бути когнітивними або практичними та означають здатність застосувати на практиці здобуті знання для виконання певних завдань;
- персональні та суспільні компетентності (*kompetencje personalne i społeczne*), які (подібно до EQF-LLL) описуються в категоріях відповідальності та автономії і означають підтверджену здатність застосування знань, умінь, персональних, суспільних та методологічних компетентностей у роботі, наукових дослідженнях, професійній кар'єрі та особистому розвитку.

Система освіти Польщі базується на трирівневій структурі та успішно реалізується разом із Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою (ECTS). Європейські стандарти вищої освіти полегшують студентам отримання визнання своїх кваліфікацій в інших країнах.

Модернізація польської системи вищої освіти майже повністю відповідає вимогам Болонської декларації та Лісабонської конвенції про визнання (Конвенція про визнання кваліфікацій із вищої освіти у Європейському просторі) [5].

Положення Болонської декларації не є законодавчими нормами, але вони вміщені в систему правового регулювання освіти у Польщі, відображені у відповідних законах і нормативних актах та прийняті як основні принципи діяльності та організації закладів вищої освіти [6], зокрема впроваджено дворівневу систему вищої освіти, європейську систему залікових одиниць, європейський додаток до диплома, участь громадськості та студентів в управлінні освітніми установами та забезпеченні якості освіти тощо.

Фондом розвитку системи освіти є Державне казначейство, основною метою якого є широко-масштабна підтримка дій, спрямованих на розвиток освітньої системи Польщі. Фонд досягає своєї

мети, впроваджуючи освітні програми Європейського Союзу та інші міжнародні програми в галузі освіти [7].

За даними Міністерства науки та вищої освіти, натеper у Польщі діють 470 закладів вищої освіти, з яких 132 є державними і 338 – приватними [3]. Країна посідає четверте місце в Європі (після Великобританії, Німеччини та Франції) з точки зору кількості людей, які навчаються у закладах вищої освіти. Загальна кількість студентів на рівні більше 450 навчальних закладів складає майже 2 мільйони.

Міністерство науки та вищої освіти Польщі видало розпорядження про освітні стандарти, у якому вміщено закритий список із більше ніж 100 напрямів вищої освіти, висвітлено зміст навчання, вказано мінімальну кількість годин і балів ECTS, що їм відповідає [4].

Польські університети пропонують більше 200 програм навчання як складників Європейського простору вищої освіти. Більшість університетів пропонують також навчання іноземною мовою [7]. Це робить Польщу державою з одним із найвищих рівнів охоплення студентами у світі і найбільшою кількістю закладів вищої освіти у Центральній Європі [8].

Упровадження системи ECTS спрощує для Польщі розв'язання питання запровадження спеціального «Додатку» до диплома, що інформує про дисципліни, які вивчалися у ЗВО, та спеціалізацію, отриману випускником. Особливо це важливо для осіб, що мають намір продовжувати навчання на Батьківщині або за кордоном [6].

Відповідно до статті 1 Закону Польщі «Про вищу освіту» від 27.07.2005 р. [1], система вищої освіти передбачає 3 цикли навчання.

Навчання першого циклу (3–4 роки) дозволяє отримати професійну кваліфікацію *licencjat* або *inżynier* (інженер у галузі проектування, сільського господарства або економіки). Для отримання цього ступеня студенти мають набрати 180–240 кредитів (балів) за Європейською кредитно-трансфертною системою ECTS.

Навчання другого циклу – магістерська програма, розрахована на 1,5–2 роки після навчання першого циклу, що дозволяє отримати професійну кваліфікацію магістра (*magister* або еквівалентна ступінь залежно від курсу навчання). Навчання спрямоване на отримання теоретичних знань, а також застосування і розвиток творчих навичок. Магістри можуть продовжити навчання за докторською програмою (навчання третього циклу). Для отримання ступеня магістра студенти мають набрати 90–120 кредитів (балів) за Європейською кредитно-трансфертною системою ECTS.

Навчання третього циклу – докторські програми (3–4 роки), доступні для випускників магістерської програми.

За даними Польської національної агенції з академічного обміну [2], створеної за підтримки Міністерства науки та вищої освіти, у Польщі за рубрикою «Сільськогосподарські та біологічні університети» визначено шість аграрних ЗВО, територіальне розміщення яких зображено на Рис. 1.

За результатами адміністративної реформи, що набула чинності з 1 січня 1999 р., основними питаннями були зміна адміністративного поділу Польщі та запровадження трирівневої структури територіального поділу «воєводство – повіт – гміна». Натепер територіально-адміністративно Польщу

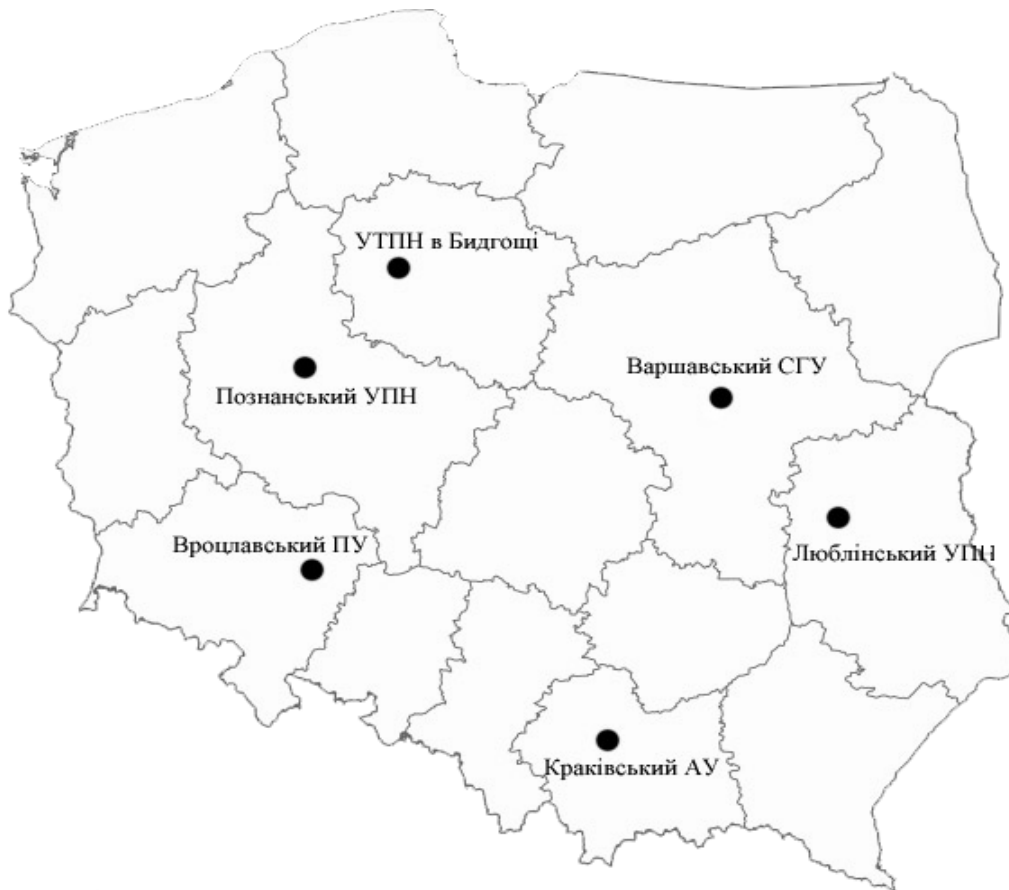

Рис. 1. Територіальне розміщення аграрних університетів у Республіці Польща (за воєводствами)

Таблиця 1

Аграрні заклади вищої освіти Республіки Польща

№	Аграрні ЗВО Республіки Польща			Web-адреса
	(укр.)	(англ.)	(пол.)	
1.	Варшавський сільськогосподарський університет	Warsaw University of Life Sciences	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie	www.sggw.pl
2.	Краківський аграрний університет	University of Agriculture in Krakow	Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie	www.ur.krakow.pl
3.	Познанський університет природничих наук	Poznan University of Life Sciences	Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu	www.skylark.up.poznan.pl
4.	Люблінський університет природничих наук	University of Life Sciences in Lublin	Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie	www.up.lublin.pl
5.	Університет технологій та природничих наук у Бидгощі	University of Science and Technology in Bydgoszcz	Uniwersytet technologiczno-przyrodniczy im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy	www.utp.edu.pl
6.	Вроцлавський природничий університет	Wroclaw University of Environmental and Life Sciences	Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu	www.upwr.edu.pl

Таблиця 2

Рівномірність територіального розподілу аграрних ЗВО Польщі

Макрорегіон за NUTS 1	Воєводство	Столиця	Площа, тис. га	Населення, тис. осіб	Аграрний ЗВО
Південний	Малопольське	Краків	2751,6	7929,3	Краківський АУ
	Сілезьке	Катовіце			
Південно-Західний	Нижньосілезьке	Вроцлав	2935,8	3915,5	Вроцлавський ПУ
	Опольське	Ополе			
Північний	Куявсько-Поморське	Бидгощ, Торунь	6045,5	5703,2	УТПН в Бидгощі
	Поморське	Гданськ			
	Вармінсько-Мазурське	Ольштин			
Північно-Західний	Любуське	Гожув-Великопольський, Зелена Гура	6670,7	6087,6	Познанський УПН
	Великопольське	Познань			
	Західно-поморське	Щецін			
Східний	Люблінське	Люблін	6315,5	5456,2	Люблінський УПН
	Підкарпатське	Жешув			
	Підляське	Білосток			
Центральний	Мазовецьке	Варшава	6548,7	9019,9	Варшавський СГУ
	Лодзинське	Лодзь			
	Свентокшиське	Кельце			

поділено на 16 воєводств. Воєводське самоврядування визначає політику регіону, яка передбачає, крім іншого, рівномірний розвиток економіки та раціональну освітню політику, зокрема на рівні університетів. Із рисунка видно, що за територіальним розташуванням аграрні університети Польщі розміщено порівняно рівномірно.

Основні відомості стосовно аграрних ЗВО Республіки Польща представлено у таблиці 1.

Відповідно до Постанови ЄС № 1888/2005 від 26 жовтня 2005 р., стосовно створення загальної класифікації територіальних одиниць для статистики (NUTS) у Польщі виділяють шість макрорегіонів [9].

Аналіз даних, представлений у таблиці 2, свідчить, що кожний із макрорегіонів Республіки Польща представлений одним аграрним ЗВО. Причому в розрахунку на один ЗВО припадає від 2751,6 тис. га загальної території в Південному регіоні до 6670,7 тис. га в Північно-Західному.

У розрахунку на чисельність населення значення співвідношення варіює від 3915,5 тис. осіб у Південно-Західному регіоні до 9019,9 тис. осіб у центральному, а у решті регіонів на один аграрний ЗВО припадає від 5,4 до 7,9 млн. осіб (табл. 2) згідно з даними web-ресурсу [https://uk.wikipedia.org/wiki/Воєводство_\(Польща\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Воєводство_(Польща)). Отож, можна зробити висновок, що аграрні університети Польщі за адміністративно-територіальним розташуванням характеризуються досить рівномірним розподілом. Це дозволяє університетам повноцінно використовувати власний навчально-педагогічний потенціал, а народногосподарському комплексу Польщі мати достатнє забезпечення висококваліфікованими фахівцями.

Висновки. Отже, система вищої аграрної освіти Республіки Польща базується на основі національного законодавства, яке майже повністю відповідає вимогам Болонської декларації та Лісабонської конвенції про визнання кваліфікацій вищої освіти у Європейському просторі. За територіальним розміщенням аграрних закладів вищої освіти у Республіці Польща характерною є рівномірність розподілу в розрізі визначених адміністративно-територіальних одиниць. Це є одним із факторів досить високого рівня розвитку аграрної сфери Польщі, тому аналогічну схему можна рекомендувати до впровадження у вітчизняну систему підготовки фахівців аграрного сектора.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Закон Республіки Польща «Про вищу освіту» від 27 липня 2005 р. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20051641365/T/D20051365L.pdf>. (Дата звернення 15.03.19.)
2. Польська національна агенція з академічного обміну. URL: <https://nawa.gov.pl/en/>. (Дата звернення 15.03.19.)
3. Освіта в Польщі. URL: http://osvita.ua/abroad/higher_school/poland/42627/. (Дата звернення 15.03.19.)
4. Autonomia programowa uczelni. Ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego, E. Chmielecka (red.), MNiSW, Warszawa. 2010. С. 10–11.
5. Симеева И.Н., Кузнецова Т.Ю., Короткевич М.И. Модернизация образования и науки в России, Польше и Литве: сравнительный анализ. Балтийский регион. Калининград. 2011, № 2 [8]. С. 95–101.
6. Розлуцька Г.М., Бордакова О.М. Реалізація Болонського процесу у вищій освіті Франції та Польщі. Вісник Київського національного універси-

тету імені Тараса Шевченка Філософія. Політологія. 94–96 /2010. С. 143–146.

7. Higher education in Poland. Published by the Foundation for the Development of the Education System (FRSE), Warsaw 2011. 50 p. URL: http://wscs.eu/files/higher_education_in_poland.pdf. (Дата звернення 15.03.19.)

8. Буянова О.В. Система высшего образования Республики Польша: современное состояние. *Ученые Записки Российского государствен-*

ного социального университета. Москва, 2013. № 1 (112) С. 84–89.

9. W sprawie ustalenia wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) z powodu przystąpienia Czech, Estonii, Cypru, Łotwy, Litwy, Węgier, Malty, Polski, Słowenii i Słowacji do Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE L 309 z 25.11.2005). Rozporządzenie (WE) nr 1888/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 października 2005 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1059/2003.